

PRIKAZI

Stana Đurić-Klajn: **AKORDI PROŠLOSTI**, Prosveta, Beograd, 1981.

Najnovija knjiga srpskog muzikologa Stane Đurić-Klajn **AKORDI PROŠLOSTI** jedna je više u nizu njezinih mnogih radova, iako moramo odmah reći, ne nova po svom sadržaju jer svi naslovi u njoj već su izlišli na drugim mjestima: po raznim časopisima, novinama i zbornicima. To su uglavnom kraći prilozi prigodnog karaktera vezani uz različite obljetnice, uz pojedine izvedbe ili tiskanje djela. Knjiga, dakle, nema karakter sistematske povijesti srpske glazbe, nego to su više crtice iz srpske (i južnoslavenske) glazbene prošlosti, donekle poredane kronološkim redom. Pisane su, već prema prilikama, više ili manje znanstvenim načinom, sa znanstvenim aparatom. Većina priloga obrađuje glazbene prilike, događaje i osobe iz prošlog i ovoga stoljeća, a među ovima više ih je posvećeno Stevanu Mokranjcu. Promatra ga autorica, njega i njegovo djelo, s različitih stajališta. Razumije se, ima tu mnogo poznatih činjenica i prosudbi ali ima i novih podataka, npr. u članku *Stevan Mokranjac u sećanjima i isповestima svoje supruge*.

Svi su prilozi okupljeni oko tri naslova: *Prvi vesnici muzičke kulture*, *Muzičari kao pisci i Skice i portreti*. Na koncu je pridodan i registar imena.

U člancima, dok se govori o srpskoj glazbi, izuzevši one u kojima se govori o glazbi drugih južnoslavenskih naroda, kadikad se spominje i hrvatska glazba, budući da su se često dodirivale i ispreplitale. Primjećuje se da autorica s neskrivenom radošću ističe te momente. Možda bismo sada mogli iz svakog članka izdvojiti ono što je posebno privuklo našu pozornost, ali to bi mnogo proširilo ovu našu kratku informaciju; tako npr. pitanje *Može li se uopšte govoriti o muzičkom baroku ili rokoku u nas?* Ovdje nije jasno što znači u nas, jer se o tome može govoriti u Hrvatskoj. Malo iza toga konstatira se da *srpska muzika nije imala ni stilske epohe adekvatne zapadnoj gotici, flamanskoj i renesansnoj polifoniji*. Ili spoznaja da *iskopati, saznati ime muzičkog autora gotovo nije moguće jer se notni tekstovi nisu kod nas objavljivali prije 1815. godine. A zasluga je mudrog Vuka što je prvi dao zapisati i objaviti u drugoj knjizi srpskih narodnih pjesama, šest narodnih melodija svoga doba...* Drugim rečima, *muzičke pismenosti nije bilo iako je bilo muzičkog dara, muzikalnosti*.

A koliko je glazba bila zastupljena, ističe autorica, vidimo već i po tome što u preko 400 publikacija objavljenih u XVIII. stoljeću, ni u jednoj, čak ni u crkvenim knjigama, nema ni spomena o glazbi, a kamoli kakva zapisanog napjeva.

Što se tiče narodnih pjesama ona konstatira: *Što više, može se bez dvoumljenja tvrditi da je tih izgubljenih pjesama moralo biti kud i kamo veći broj od ovih koje su se po sreći ili još bolje: zahvaljujući ko zna kakvom čudu preživjele*.

Kad se govori o Jarnoviću radije bismo pročitali da se je rodio u hrvatskom primorskom gradu Dubrovnik-Ragusa nego kako u knjizi piše. Autorica inače mirno i objektivno crta prilike u Srbiji, osobito u devetnaestom stoljeću, i vidi se da je bez kompleksa da bi se tko usudio optužiti je zbog šovinizma.

Za nju je marksistički pristup glazbi sam po sebi progresivan, iako to nije nasrtljivo isticano.

Kako bilo, ova knjiga je dobro došla, jer osim što je na jednom mjestu sakupljeno više kraćih a vrijednih radova autorice, osim toga što je pisano laganim stilom, pristupačnom i neglazbenoj publici, ona je jedna povijest srpske glazbe pružena na čitljiv i

prihvatljiv način od vrlo kompetentna autora i k tome vrlo zaljubljena u ono o čemu piše.

Petar Zdravko BLAJIC

Vartkes Baronijan: **MUZIKA KAO PRIME-
NJENA UMETNOST**, Univerzitet umetnosti,
Beograd, 1981.

I nakon što pročitamo pa i proučimo knjigu Vartkesa Baronijana *Muzika kao primjenjena umetnost*, iako će nam mnoge stvari biti jasnije i bliže, ostat će nam i dalje malo nejasan sam naslov što to zapravo znači *muzika kao primjenjena umetnost*. Da je glazba umjetnost, to nam je bez daljnega jasno; ta već kod starih Grka glazba je bila prava i prva umjetnost. Riječ *muzike* značila je umjetnost općenito, a tek onda, kao drugotno, jednu od umjetnosti, prvu među umjetnostima — glazbu. Da se je glazba uvijek na neki način *primjenjivala* u životu, sama ili u zajedništvu s drugim umjetnostima, i to nam je poznato, bilo da je imala prvenstvo ili ravnopravnost ili da je bila u službi, sluškinja *ancilla* neke druge umjetnosti. Svakako, od svih umjetnosti bila je najprimjenjivana. Problem primjene glazbe i primjenjene glazbe dobio je nove dimenzije u ovom našem stoljeću najrazličitijim tehničkim iznašaćima, toliko da se sada već govori o glazbi kao specifičnoj primjenjenoj umjetnosti u nizu drugih primjenjenih umjetnosti. Ostaje pitanje da li se radi o jednom umijeću glazbe — vrlo usavršenom — ili se doista radi o umjetnosti. Ta dihotomija nije nova, naime, gdje prestaje umijeće, a gdje počima umjetnost. Čitajući ovu knjigu stalno nam se nameće pitanje: nije li je se možda moglo nasloviti *Umijeće primjenjivanja glazbe* odnosno *umeće primjenjivanja muzike*? Jedan dio knjige — drugi dio — mogao bi biti naslovljen sa *način posredovanja muzike* jer se radi o tome kako da glazba, nekada, negdje i nekako reproducirana dospije do »potrošača« — do slušatelja.

Knjiga *Muzika kao primjenjena umetnost* ima dva dijela: *Primenjena muzika* i *Tehnika primjenjene muzike*. Ova se knjiga može uzeti kao studija, knjiga ili udžbenik. Sretna je okolnost što ju je napisao čovjek koji je u isto vrijeme glazbenik stvaralac (skladatelj) i dugogodišnji eminentni suradnik radija i televizije i također profesor Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu. Velika je razlika govoriti i pisati o nečemu što smo naučili iz knjiga i onoga što smo sami radili, pogotovo kad se radi o praktičnoj primjeni tehničkih iznašaća.

Autor je, dakle, i glazbenik i radio je uz tu novu aparaturu, ali u ovoj knjizi on se na mjestima pokazuje i kao sociolog i filozof glazbe. S tih područja ima zanimljivih zapažanja. Npr. *...Svaka forma izražavanja može se sagledati u aspektu ritma, jer je ritam jedan od osnovnih zajedničkih fenomena ne samo svih umetnosti već i čitave pojavnosti univerzuma*. Ima i nekih tvrdnja o kojima bi se moglo i razgovarati, ali u ovom kratkom osvrtu dosta je ovoliko: knjigu registrirati, pokazati je dobrodošlom i potrebnom svima koji se bilo teoretski bilo praktički bave glazbom ili tehnička sredstva upotrebljavaju u vezi s glazbom.

Autor se u ovom radu nije mogao mnogo služiti literaturom s našeg terena jer je takve malo, dok je npr. Francuzi imaju mnogo i on je često navodi. Mali rječnik imena i pojmova na kraju knjige potreban je za bolje razumijevanje knjige i čestih priloga u novinama ili na radiju iz tog područja.

Petar Zdravko BLAJIC